

in Twente werd evenwel volgens de CCCD aanzienlijk meer achtergehouden dan in de overige delen van Overijssel.

Dat ook door de tuinders een deel, wellicht een groot deel, van de oogst achtergehouden werd, deden wij al uitkomen: men denke aan de stoeten stedelingen die, alle controle ten spijt, naar de tuinderijen trokken. Wij gaven al weer dat Louwes in de herfst van '43 geen enkele schatting wilde maken ten aanzien van de percentages van de groente- en fruitoogst die clandestien verkocht werden. Aan de veilingbesturen was vaak bekend dat hele partijen na afloop van de veiling, zonder geveild te zijn, naar bepaalde groentehandelaren verdwenen, soms met medeweten van de controleurs van de CCCD die dan een partijtje van de beste groente thuisgezonden kregen.

Wat de prijzen betreft die in deze zwarte kleinhandel gevraagd werden, menen wij dat elke generalisatie hachelijk is. Misschien mag men in het algemeen zeggen dat het meer commerciële karakter van het westen des lands een duidelijk effect gehad heeft op de boeren in Noord- en Zuid-Holland en in Utrecht. Ook in de Betuwe werden, schijnt het, veelal hoge prijzen gevraagd. In enkele andere delen des lands geschiedde dat slechts bij uitzondering: 'Slechts enkele procenten hebben zich misdragen', schreef na de oorlog een Limburgse deskundige,

'en mij zijn echte boerendorpen bekend waar de enkeling die zich in dit opzicht misdroeg, zich de openlijke verachting zijner standgenoten op de hals haalde. Het is jammer dat het wangedrag van weinigen zo gemakkelijk werd gegeneraliseerd, waardoor een onverdiende smet op de boerenstand als zodanig werd geworpen.'¹

Dat ook elders 'slechts enkele procenten' te hoge prijzen vroegen, lijkt ons in zijn algemeenheid niet juist. Een ambtenaar uit Kampen die mede door zijn verzetswerk veel contacten op het platteland had, bracht in december '42 een bezoek aan 'een boer die weet wat in deze tijd z'n plicht is en die zich niet verrijken wil ten koste van z'n medeburgers. Jammer, er zijn er van dit slag zo weinig. Hoogstens vier van de tien.'² Met betrekking tot 'onze fameuze Nederlandse boeren' schreef *Het Parool* in de herfst van '43, dat 'talrijken onder hen' in enkele jaren rijk wilden worden 'ten koste van hun landgenoten' -

'Wij weten het: generaliseren is onbillijk en velen zijn er, gelukkig, die blijken geven van een verheffend gemeenschapsgevoel. Maar in talloze gevallen viert een

¹ W. J. Droesen in *Limburg 1940-1945*, p. 115. ² A. van Boven (ps. van A. van de Kamp): *Jan Jansen in bezet gebied. Oorlogsdagboek van een ambtenaar* (1946), p. 190.